



18/07/2024

ט"ד אסף דוק 077-5006206

ת. 052-6885006

עבירות תקיפה והתעללות בקטין או בחסר ישע

עבירות תקיפה והתעללות בקטין או בחסר ישע מתייחסות לפגיעה אכזרית, מאיימת, משפילה, מבזה, מענישה וכוחנית כלפי גופם ונפשם של אותם אלה שאינם מסוגלים לדאוג ולהגן על עצמם. מקרים רבים של התעללות בקטינים וחסרי ישע מבוצעים על ידי מי שאמורים להיות אחראים על שלומם, ביטחונם ורווחתם של הקורבנות, מה שהופך את העבירה למחרידה וחמורה עוד יותר. החוק נועד למנוע, או לכל הפחות לצמצם, את ניצול מצבם הרעוע של קטינים, חסרי ישע וקשישים לצורך פגיעה בהם. כדי להגן על החלשים ולמנוע ריבוי מקרים של פגיעה בחסרי ישע, חוק העונשין קובע כי דינו של עובר עבירות אלה הינו 7-9 שנות מאסר מאחורי סורג ובריח. עו"ד אסף דוק מסביר על יסודות עבירות הפגיעה בחסרי הגנה ומרכיביהן.

סעיף 368 לחוק העונשין - איסור תקיפת קטין וחסר ישע

סעיף 368 לחוק העונשין קובע שלושה דברים:

[א]. התוקף קטין או חסר ישע וגורם לו חבלה של ממש, דינו - מאסר 5 שנים. היה התוקף אחראי על הקטין או על חסר הישע, דינו - מאסר שבע שנים.

[ב]. נעברה עבירה לפי סעיף קטן [א] ונגרמה לקטין או לחסר הישע חבלה חמורה, דינו של התוקף - מאסר שבע שנים, אם היה התוקף אחראי על הקטין או על חסר הישע, דינו - מאסר תשע שנים.

[ג]. לענין סעיף זה, "חבלה" - בין גופנית ובין נפשית.

מהאופן בו מנוסח סעיף 368 לחוק העונשין ניתן להסיק כי בנוסף לכך שהתעללות בקטין וחסר ישע נחשבת ככלל לעבירה חמורה, המחוקק מייחס חומרה יתרה לעבירות התעללות בקטין וחסר ישע כאשר הן מבוצעות על ידי מי שאחראי לשלומם וביטחונם של הקורבנות.

כמו כן, ניתן להבין כי פגיעה בקטין וחסר ישע יכולה להיות פגיעה פיזית או פגיעה נפשית. לענין זה חשיבות ניכרת, כיוון שעבירות המבוצעות כלפי קטינים יש בכוחן להותיר צלקות נפשיות עמוקות וכואבות, גם כאשר אינן מותירות פגיעות פיזיות ניכרות לעין. צלקות נפשיות אלו יש בכוחן לשבש את מהלך חייו של קרבן העבירה גם לאחר שנים רבות.

סעיף 368 לחוק העונשין - איסור התעללות בקטין או חסר ישע

בעוד שסעיף 368 [ב] עוסק בתקיפת קטין וחסר ישע, סעיף 368 [ג] דן במקרים של התעללות בקטינים וחסרי ישע והוא קובע כך:



18/07/2024

ט"ד אסף דוק 077-5006206

ת. 052-6885006

" העושה בקטין או חסר ישע מעשה התעללות גופנית, נפשית או מינית, דינו - מאסר שבע שנים; היה העושה אחראי על הקטין או על חסר הישע, דינו - מאסר תשע שנים".

מי נחשב קטין וחסר ישע

על פי החוק הישראלי, קטין הוא מי שעדיין לא מלאו לו שמונה עשרה שנים. כאשר מדובר בדיונים משפטיים, ייחשב האדם המדובר קטין ככל שגילו בזמן האירועים בהם דן התיק היה מתחת לשמונה עשרה שנה.

ההגדרה של חסר ישע היא מורכבת יותר מאשר ההגדרה של קטין. ככלל, חסר ישע הוא מי שתלוי באחרים ואין ביכולתו לדאוג לעצמו, יחד עם זאת, מכלול חייו של אדם כולל תחומים רבים וקיים מגוון רחב של מוגבלויות, מחלות ונכויות המשפיע בדרכים שונות על יכולתו של הפרט לכלכל את עצמו ולדאוג לענייניו. הטווח הרחב של אופנים בהם עשויה להיפגע יכולתו של פרט לדאוג לענייניו מחייב הגדרה מדויקת יותר של המונח "חסר ישע".

סעיף 368 לחוק העונשין קובע בזאת הלשון: "... חסר ישע - מי שמחמת גילו, מחלתו או מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת, אינו יכול לדאוג לצורכי מחייתו, לבריאותו או לשלומו.."

מכאן ניתן להבין כי המונח "חסר ישע" כולל בעלי מוגבלות שכלית או נפשית המונעת מהם לדאוג לענייניהם, קשישים אשר מפאת גילם אינם יכולים לטפל בענייניהם, וכל מי שמגבלה פיזית, שכלית או נפשית אינה מאפשרת לו לכלכל את ענייניו בכוחות עצמו. מדובר בטווח רחב של מצבים, מגבלות ומחלות, אשר המשותף להם הוא שהלוקים בהם מאבדים את יכולתם לנהל את חייהם באופן עצמאי ולדאוג לבריאותם, פרנסתם ושלומם

יסודות עבירות תקיפה והתעללות בקטין וחסר ישע

העיסוק במניעת עבירות התעללות ותקיפה בקטינים וחסרי ישע מעלה מספר סוגיות אותן נדרש המחוקק להבהיר ומונחים אותם על המחוקק להגדיר. מכלול ההגדרות וההבהרות הללו מהווה את יסודותיה של עבירת תקיפה והתעללות בקטין וחסר ישע.

כאמור, סעיף 368 לחוק העונשין קובע כי חסר ישע הוא מי שמסיבה כלשהי, בין אם שכלית, פיזית או נפשית, אינו יכול לדאוג לענייניו. פסק דין שניתן על ידי בית המשפט העליון הגדיר התעללות פיזית בילדים כך: "התעללות פיזית יכולה להיווצר כתוצאה ממעשה אקטיבי או מהזנחה שעלולים לגרום נזק, סבל נפשי או פיזי (או שניהם) ומתאפיינים באכזריות, הטלת אימה או השפלה."

בין היתר, על מנת לבחון האם במקרה נדון קיימת התעללות, על בית המשפט לבחון את הפרמטרים הבאים:

- משך הזמן בו בוצעו המעשים
- סוג המגע או האמצעים שננקטו
- מידת הכוח שהופעל ועוצמתו



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

- ההקשר והנסיבות בהן הופעל הכוח או נעשה המעשה
- שיטתיות השימוש בכוח וחריגותה של ההתנהגות המדוברת מן הנורמה החברתית המקובלת

□ **אחריות פלילית מצד גורמי חינוך** - לגבי חובת הדיווח המוטלת על גורמי חינוך, זו מתקיימת ככל שמדובר באלימות המופעלת מצד הורים כלפי תלמידה או תלמיד. לעניין זה, כל התנהגות הנעה בחומרתה בין אלימות מילולית, דרך סטירות לחי ועד לאלימות חמורה והחזקת קטין בכוח תוך אימים היא התנהגות לגביה קיימת חובת דיווח. הימנעות מדיווח על מקרים של התעללות בקטין וחסר ישע היא עבירה בפני עצמה. כאשר גורם חינוכי נמנע מדיווח על התעללות או תקיפה של קטין, הוא מבצע עבירה. חשוב להבין: הדיווח על מקרים אלו הוא חובה חוקית המוטלת על מוסדות ועובדי חינוך, לא מדובר בנושא הנתון לשיקול דעתו של הגורם החינוכי.

□ **סמכות הורית או עבירה פלילית** - במקרים מסוימים, הפעלת סמכות הורית עשויה להתפרש או להיראות לצופה מן הצד כהתעללות בקטינים. כדי לבחון האם מדובר בהפעלת סמכות הורים או בהתעללות, יש לחקור את הסוגיות הבאות:

1. המניע למעשה - האם מעשיו של ההורה נובעים מכעס, שנאה וכדומה, או מקשיחות שכוונתה להגן על הילד ולחנכו להיות בעל מידות טובות.

2. גורמים תרבותיים - החברה הישראלית מורכבת מאנשים בעלי רקע תרבותי מגוון. בכל תרבות קיימים קודים שונים של התנהגות מקובלת והסכמות בנוגע לשימוש בכוח פיזי בגידול ילדים. כדי להבין היטב את אופי מעשיו של ההורה, יש להבין את ההקשר התרבותי שלהם.

3. כוונת ההורה - האם מדובר בפעולה מתוך כוונה לגרום כאב, או שהכאב נגרם בטעות, כתוצאה משגיאה של ההורה.

4. אופי הפעולה - האם מדובר בפעולה מתוכננת שנעשתה על מנת לפגוע בקטין, או בהחלטה אימפולסיבית.

מופעים שונים של אלימות והתעללות בילדים

המונח תקיפה והתעללות בקטינים וחסרי ישע כולל בתוכו מגוון עבירות ומעשים אשר המשותף להם הוא אופיים האלים, בין אם נפשית או פיזית, והיותם מכוונים כלפי קטינים או חסרי ישע.

אלימות והתעללות בילדים יכולה להתבטא באופנים שונים ודרך ביצוע העבירה משתנה בין מקרה אחד למשנהו, לא נוכל למנות להלן את כל הדרכים והמעשים הנחשבים לאלימות והתעללות בקטינים, אך נוכל למנות ארבעה מופעים של המעשים:

□ **אלימות פיזית** - המופע הגלוי והקל ביותר לתיעוד, חשיפה ודיווח הוא אלימות פיזית, אשר את תוצאותיה ניתן לראות על גופו של הקטין. חומרת הפגיעה בקטין בעבירות מסוג זה משתנה בין מקרה למקרה. למרבה הצער, אלימות פיזית כלפי קטין יכולה במקרים מסוימים להביא למותו.



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

□ **אלימות רגשית** - אלימות רגשית כלפי קטין וחסר ישע מתבטאת בהשפלות וביזוי של הקרבן על בסיס קבוע, המובילות למחיקת זהותו ובטחונו העצמי. הנזק שנגרם לקרבנות אלימות רגשית הוא חמור, וכאשר מדובר בקטינים וילדים, הנזק חמור במיוחד. קרבנות אלימות רגשית עשויים לסבול זמן רב מבלי שיזהו ויטופלו, הנזק הרגשי, במידה ולא יטופל עשוי להותיר צלקות נפשיות עמוקות בנפשו של קרבן ההתעללות, עד כדי פגיעה בתפקוד היומיומי. על מנת לאתר קטינים נפגעי אלימות רגשית ועל מנת להעניק להם את הסעד הכול כך נחוץ יש להיעזר באיש מקצוע.

□ **הזנחה** - עבירת הזנחה מתקיימת כאשר ההורה המטפל בקטין אינו מספק צרכים בסיסיים של הקטין כגון מזון ודיר נאות, צרכים רגשיים כמו אהבה, הכלה ותמיכה וצרכים נוספים כגון ביגוד.

□ **אלימות מינית** - עבירות מין המבוצעות כלפי הקטין. גם כאן מדובר בטווח של עבירות בעלות דרגות חומרה שונות, החל במעשים מגונים וכלה במעשי אונס ברוטאליים, עליהם שומעים אנו מפעם לפעם באמצעי התקשורת.

חשיבותו המוסרית, החוקית והחברתית של חוק ההגנה על קטינים וחסרי ישע

חברה אנושית נמדדת על פי אמות המידה המוסריות הנהוגות בה ועל פי הביטחון הפיזי והנפשי לו זוכים חבריה. הדרך בה מתייחסת חברה לאוכלוסייה חלשה אשר אין ביכולתה להגן על עצמה ולעמוד על זכויותיה היא אמדן משמעותי לחוסנם המוסרי של חבריה.

אמות המוסר החברתיות והקודים האתיים הנהוגים בחברות אנושיות הם מה שמבדיל אותנו, בני האדם, מן החיות. ככל שחברה אנושית היא מתקדמת יותר, כך היא דואגת להגן על זכויותיהם של אלו שאינם יכולים להגן על עצמם. ללא קודים מוסריים ואתיים, היינו חיים בעולם בו האלימות שולטת וכל דאלים גבר.

לחוק ההגנה על קטינים וחסרי ישע ישנה חשיבות גדולה עבור כל אחד מאיתנו משלוש סיבות עיקריות:

□ כל אחד עשוי למצוא עצמו או מי מיקיריו במעמד של חסר ישע (ילד, הורה קשיש, קרוב משפחה נכה, מתמודד נפש וכן הלאה).

□ כל אחד מאיתנו עשוי להיות במעמד בו עליו מוטלת אחריות לשלומם של קטין או חסר ישע.

□ כל אחד מאיתנו עשוי להיות עד להתעללות בקטין או חסר ישע.

חוק ההגנה על קטינים וחסרי ישע מגן מצד אחד על זכויותיהם, שלומם וביטחונם של קטינים וחסרי ישע ומצד שני, מחייב את מי שאחראים לשלומם של קטינים וחסרי ישע לבצע את חובתם או לשלם מחיר כבד במידה ולא יעשו זאת.



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

בנוסף לכך, חוק ההגנה על קטינים וחסרי ישע מחייב את מי שעדים לפגיעה בקטין או בחסר ישע לדווח על העבירה. במקרים רבים יעדיף אדם שלא להתערב ולא לדווח על התעללות על מנת להימנע מאי נעימות או עימות עם הפוגע. חוק ההגנה על קטינים וחסרי ישע מהווה תמריץ ועידוד עבור עדים להתעללות לעשות את המעשה הנכון והמוסרי.

עבירת אי דיווח על אלימות והתעללות בקטין וחסר ישע

כאמור, אי דיווח על התעללות ואלימות הננקטות כלפי קטינים וחסרי ישע מהווה עבירה פלילית, זאת על מנת להבטיח שמקרי ההתעללות והאלימות הנצפים על ידי אזרחים ידווחו ויטופלו ובכך לסייע למיגור התופעה. עבירת אי דיווח על אלימות והתעללות בקטין וחסר ישע נחקקה רק בשנת 1989, לאחר שמקרה חמור של התעללות ממושכת בקטינה הסתיים במותה הטראגי שזעזע את המדינה כולה.

המקרה הטראגי שהוביל לחקיקת עבירת חובת דיווח על התעללות בקטינים וחסרי ישע

מדובר בסיפורה קורע הלב של מורן, ילדה בת 5 שסבלה במשך שנים מהתעללות קשה מידי דודה. דבר ההתעללות אותה חוותה מורן היה ידוע וגלוי לכל הסובבים אותה, אולם למרות זאת, אף אחד לא דיווח לרשויות על הנעשה. בין השאר ידעו על ההתעללות אמה של מורן, צוות הגנות בגן אליו הייתה הולכת, צוותים רפואיים אליהם הגיעה מורן לטיפול בעקבות ההתעללות ושכנים של המשפחה.

מורן חוותה מסכת קשה של התעללויות ואלימות, הסובבים אותה היו ערים לנעשה ולמרות כל זאת, איש לא מצא לנכון להתריע או להתלונן על הנעשה בפני עובדי הרווחה או המשטרה, איש לא עשה מאום בכדי להפסיק את הזוועה. מותה של מורן, אשר היה יכול להימנע לו טרח אדם אחד מן הסובבים אותה לפעול להפסקת ההתעללות, חשף את ההכרח לקבוע סנקציות ועונשים על מי שעדים להתעללות או אף לסימנים המעלים חשד סביר להתעללות בקטינים וחסרי ישע ואינם מדווחים על כך לרשויות הרווחה או למשטרה.

החשש להתלונן במקרים של התעללות בקטין או חסר ישע

לכאורה, כאשר מדובר בהתעללות בקטינים וחסרי ישע, לא אמורה לעלות אצל מי שעדים למעשים מסוג זה דילמה בנושא הגשת תלונה. על פניו, מבחינה מוסרית וערכית, ברור שעל העדים לעבירות התעללות בחסרי ישע לפעול ככל יכולתם להפסקת המעשים ומניעתם. יחד עם זאת, המציאות מוכיחה שוב ושוב שעדים להתעללות בקטינים וחסרי ישע אינם ממהרים להתלונן ואף נמנעים לחלוטין מלעשות כן.

מה הסיבה לכך שאנשים נמנעים מדיווח על מעשים אלו? במקרים רבים, העדים להתעללות הם מקורבים של הנפשות הפועלות, וקיים חשש שתלונה תפגע במעמדם, במרקם היחסים המשפחתי והחברתי שלהם עם העבריינים ואף חשש לפגיעה במתלונן עצמו. בנוסף, קיים החשש שתלונה רק תחריף את המצב ושאוּלֵי עדיף לכל



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

הנוגעים בדבר וביניהם קורבן ההתעללות לנקוט בגישה של התעלמות והכחשה.

עם כל ההבנה לרגישות של הנושא ולרצון של עדים להתעללות להישאר מחוץ לפרשה, חובתו המוסרית והחוקית של כל אדם בוגר אשר עד להתעללות בקטין או חסר ישע היא להתריע ולפעול להפסקת ההתעללות. הימנעות ממילוי הצו המוסרי והחוקי לדווח על התעללות בקטין וחסר ישע היא עבירה על החוק.

סעיף 368 לחוק העונשין - שבירת קשר השתיקה סביב תופעת ההתעללות בקטינים וחסרי ישע

קטינים וחסרי ישע הם אוכלוסייה חלשה שהחוק והחברה נדרשים להגן עליה ולטפח אותה. במרבית המקרים, קרבנות ההתעללות אינם יכולים להתלונן בכוחות עצמם וחמור מכך, במקרים רבים הגורם המתעלל הוא מי שאחראי על שלומו וביטחונו של קרבן ההתעללות, כמו הורה, מטפל, או איש חינוך.

בנוסף לחובה המוסרית המוטלת על כל אדם בוגר שנמצא עד להתעללות בקטין או חסר ישע לפעול למניעת התופעה ולהגן על הקורבן מפני הגורם המתעלל, תיקון 26 לחוק העונשין מטיל עליו חובה חוקית לעשות זאת.

סעיף 368 בתיקון 26 לחוק העונשין, עוסק בחובת הדיווח על התעללות או חשד להתעללות בקטין וחסר ישע ונחקק במיוחד על מנת לשבור את קשר השתיקה שהיה קיים סביב עבירות מסוג זה, מתוך אמונה שככל שירבו הדיווחים על מקרי התעללות, כך יקטנו מימדי התופעה.

כמו כן, מטרת התיקון היא להגן על חסרי הישע, להעניש את המתעללים ולהרתיע מתעללים פוטנציאליים. חברה בה חסרי ישע חשופים להתעללות ואין מי שיגן עליהם ויצעק את צעקתם היא חברה נחשלת וחשוכה.

לסיכום, כוונת תיקון 26 לחוק העונשין היא לשבור את קשר השתיקה שהיה קיים סביב תופעת ההתעללות בקטינים וחסרי ישע בחברה הישראלית, להרבות את הדיווחים על מקרי התעללות, להעניש את הגורמים המתעללים ולהקטין באופן משמעותי את היקף התופעה.

אי דיווח - שותפות להתעללות

כדי להבין את חשיבות הדיווח על מקרי התעללות בקטינים וחסרי ישע, חשוב לזכור ולהבין שעל פי רוב, מקרים של התעללות אינם חד פעמיים. פירושו של דבר שאדם שהיה עד למקרה התעללות בחסר ישע ונמנע מלדווח על כך, לא מילא את חובתו למנוע את המשך ההתעללות. בכך, למעשה סייע אותו אדם להמשכה של ההתעללות. התעלמות, הכחשה והעלמת עין מהתעללות בחסר ישע משרתת את המתעללים ומנציחה את ההתעללות.



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

החקיקה הרלוונטית המעגנת את חובת הדיווח על התעללות בקטינים וחסרי ישע

סעיף 368ד לתיקון 26 לחוק העונשין עוסק בחובת הדיווח על התעללות בקטינים וחסרי ישע, להלן לשון החוק:

□ סעיף 368ד(א) לחוק העונשין:

תת הסעיף הזה מגדיר את חובתו הכללית של כל אדם אשר היה עד להתעללות בקטין וחסר ישע לדווח על כך לרשויות הרלוונטיות, הווה אומר למשטרה או לרשויות הרווחה. בתת הסעיף מצוין גם העונש שיוטל על מי שלא מילא את חובת הדיווח.

“...היה לאדם יסוד סביר לחשוב כי זה מקרוב נעברה עברה בקטין או בחסר ישע בידי האחראי עליו, חובה על האדם לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שלושה חודשים...”

□ סעיף 368ד(ב) לחוק העונשין:

תת סעיף זה עוסק באחריות היתירה המוטלת על מי אשר מתוקף תפקידם נמצאים בעמדה בה הם יכולים לזהות מקרי התעללות ובחובה המוטלת עליהם לגלות ערנות ורגישות לסימנים מחשידים היכולים להצביע על התעללות ולדווח עליהם. החוק רואה בבעלי תפקידים אלו מי שנושאים באחריות יתירה לשלומם וביטחונם של חסרי הישע, לכן העונש הצפוי להם הוא מאסר ארוך יותר מזה המוטל על אדם מן השורה שנמנע מלדווח.

“...רופא, אחות, עובד חינוך, עובד סוציאלי, עובד שירותי רווחה, שוטר, פסיכולוג, קרימינולוג או עוסק במקצוע פרה-רפואי וכן מנהל או איש צוות במעון או במוסד שבו נמצא קטין או חסר ישע - שעקב עיסוקם במקצועם או בתפקידם היה להם יסוד סביר לחשוב כי נעברה עבירה בקטין או חסר ישע בידי אחראי עליו - חובה עליהם לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שישה חודשים...”

□ סעיף 368ד(ג) לחוק העונשין:

תת סעיף זה דן במקרים בהם גם העד להתעללות וגם המתעלל הם אחראים על קרבן ההתעללות חסר הישע. במקרים אלו הן ההתעללות והן אי הדיווח נתפשים כעבירות חמורות.

“...היה לאחראי על קטין או חסר ישע יסוד סביר לחשוב כי אחראי אחר על קטין או חסר ישע עבר בו עבירה, חובה עליו לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק או למשטרה. העובר על הוראה זו דינו - מאסר ששה חודשים...”



18/07/2024

ט"ד אסף דוק 077-5006206

ת. 052-6885006

□ סעיף 368ד(ג1) לחוק העונשין - אי דיווח על התעללות בקטין וחסר ישע בידי בן משפחה קטין:

"...היה לאדם יסוד סביר לחשוב כי זה מקרוב נעברה בקטין או בחסר ישע עבירת מין לפי סעיפים 345 עד 347, 348 ו- 351, בידי בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנים, חובה על האדם לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק או למשטרה. העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שלושה חודשים; בסעיף זה, "בן משפחה" - כמשמעותו בפסקה (2) להגדרת "אחראי על קטין או חסר ישע" בסעיף 368א..."

□ סעיף 368ד(ג2) לחוק העונשין:

על בעל מקצוע אשר מתוקף תפקידו הוא אחראי על שלומו של קטין או חסר ישע מוטלת החובה לפעול כאשר הוא עד לסימנים המעידים על התנהגות פוגענית או התעללות כלפיהם על ידי בן משפחה קטין. בעל מקצוע שאינו מדווח על תופעות אלו מתרשל במילוי תפקידו ובכך פוגע בזכויותיו של חסר הישע.

"...בעל מקצוע מהמנויים בסעיף קטן (ב), שעקב עיסוקו במקצועו או בתפקידו היה לו יסוד סביר לחשוב כי נעברה בקטין או בחסר ישע עבירת מין לפי סעיפים 345 ד 347, 348 ו- 351, בידי בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנים, חובה עליו לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה על פי חוק או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שישה חודשים..."

□ סעיף 368ד(ג3) לחוק העונשין:

"...היה לאחראי על קטין או חסר ישע יסוד סביר לחשוב כי נעברה בקטין או בחסר ישע עבירת מין לפי סעיפים 345 עד 347, 348 ו- 351, בידי בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנים, חובה עליו לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה על פי חוק או למשטרה. העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שישה חודשים..."

□ סעיף 368ד(ד) לחוק העונשין:

"...נעברה בקטין או בחסר ישע הנמצא במעון, במוסד או במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת, עבירת מין לפי סעיפים 345 עד 348, או עבירה של גרימת חבלה חמורה לפי סעיף 368ב(ב) או עבירת התעללות לפי סעיף 368ג, חובה על מנהל או איש צוות במקום כאמור, לדווח על כך בהקדם האפשרי לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שישה חודשים..."

למרבה הצער, אנו עדים לא אחת למסכת התעללות בחסר ישע, המבוצעת על ידי אנשי צוות במוסד בו חוסה חסר הישע. מקרים אלו הם מקרים של התעללות חמורה ביותר, שיש לה השפעות חמורות על נפשו וגופו של חסר הישע והם מהווים פגיעה חמורה ובלתי נסבלת בזכויותיו של חסר הישע. על אנשי צוות המוסד מוטלת האחריות לדווח על מקרי התעללות כגון אלו ועל ידי כך לסייע לשמור על שלומם וזכויותיהם של החוסים. אנשי צוות הנמנים מדיווח בשל חשש למעמדם במקום העבודה מועלים בתפקידם ובאחריותם, עליהם לקחת בחשבון שהימנעות מדיווח עשויה להביא לכך שיוטל עליהם עונש של שישה חודשי מאסר.



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

□ סעיף 368(ה) לחוק העונשין:

“...חובת דיווח לפי סעיף זה לא תחול על קטין...”

□ סעיף 368ד(ו) לחוק העונשין:

“...עובד סוציאלי שמונה לפי חוק שקיבל דיווח לפי סעיף זה יעבירו למשטרה בצירוף המלצתו לפעול או להימנע מלפעול בקשר לדיווח, אלא אם כן קיבל אישור שלא להעביר את הדיווח למשטרה מאת אחת הועדות שהקים שר המשפטים לעניין זה; חברי ועדה כאמור יהיו נציג פרקליט מחוז והוא יהיה היושב-ראש, קצין משטרה בדרגת רב פקד ומעלה ועובד סוציאלי שמונה לפי חוק לאותו מחוז...”

□ סעיף 368ד(ז) לחוק העונשין:

“...הגיע למשטרה מידע לפי סעיף זה, תעביר אותו לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק, ולא תפעל לפני שתיוועץ בו אלא אם כן נדרשת פעולה מיידית שאינה סובלת דחוי; אין בפעולה מיידית כאמור כדי לשלול את חובת העברת המידע לעובד סוציאלי שמונה לפי חוק וההתייעצות עמו לאחר מכן...”

□ סעיף 368ד(ח) לחוק העונשין:

תת סעיף זה מונה את העבירות לגביהן מתקיימת חובת הדיווח:

“...בסיף זה, למעט בסעיף קטן (ד), “עבירה - אחת מאלה:

□ עבירת זנות ותועבה לפי סעיפים 199, 201, 202, 203, 203ב, 203ג, 205א, ו - 214(ב1);

□ עבירה של סיכון החיים והבריאות לפי סעיף 337;

□ עבירת מין לפי סעיפים 345, 346, 347, 347א, 348 ו - 351;

□ עבירה של נטישה או הזנחה לפי סעיפים 361 ו - 362;

□ עבירה של תקיפה או התעללות לפי סעיפים 368 ו - 368ג;

□ עבירה של סחר בבני אדם לפי סעיף 377א;...”

סוגיית האחריות - מי נחשב אחראי על קטין

סעיף 368 לחוק העונשין קובע כי בכל הנוגע לחשד להתעללות בקטין וחסר ישע, חובת הדיווח כבדה יותר כאשר מדובר במי שאחראי לשלומם של קרבת העבירה. קביעה זו מייצגת עמדה ערכית, אתית ומוסרית, לפיה מי שאחראי



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

לשלומו של קטין או חסר ישע מחויב לפעול ככל יכולתו על מנת להגן ולשמור על שלומם של הנתונים לאחריותו, שכן הם אינם יכולים לעשות זאת בכוחות עצמם. על כל אזרח בוגר מוטלת החובה למנוע פגיעה בקטינים וחסרי ישע ולהימנע מלתמוך בפעילות מסוג זה, חובה חוקית ומוסרית זו כבדה ומחייבת עוד יותר כאשר מדובר במי שאחראי לקטין או חסר ישע.

התעלמות מעדויות להתעללות בחסר ישע והימנעות מדיווח עליהן מהווה שותפות לעבירה, שכן היא מאפשרת למעשים להמשיך ולהתרחש ומעמיקה את הפגיעה הנפשית והפיזית בקורבנות וכל זאת אף מבלי שהעבריינים ישלמו את המחיר על מעשיהם.

על פי החוק, אחראי על קטין או חסר ישע הוא מי שאחראי על כלכלתו, שלומו, בריאותו ומחיתו של הקטין או חסר הישע. אחראי על קטין וחסר ישע יכול להיות הורה, בן משפחה שגילו מעל 18 שנה, אחות, גיסה, דוד/ה ואף קרוב משפחת אומנה.

כמו כן, אחראי לקטין או חסר ישע יכול להיות בן זוג של הורה, סבא/תא, גנן/נת, מורה, מטפלת או חונך/כת בתנאי שגילו מעל 18 שנה ושבינו לבין הקטין או חסר הישע מתקיימים יחסים של תלות או מרות.

ענישה בעבירות תקיפת קטין או חסר ישע

עבירות תקיפה ככלל נחשבות לעבירות חמורות, בשל אופיין הפוגעני והאלים ובשל הפגיעה החמורה שהן גורמות לקורבנות, בין אם מדובר בפגיעה ברכוש או בגוף, ובין אם מדובר בפגיעה פיזית או בפגיעה נפשית. ככל שמדובר בעבירות תקיפה שקורבן הוא קטין או חסר ישע, החוק מייחס להן חומרה יתרה.

חוסנה וערכיותה של חברה אנושית נמדדים בין היתר במידת הביטחון האישי והרווחה של חבריה, ובכוחה לשמור על כבודם וצלמם של כל חבריה. מערכות החוק, האכיפה והמשפט מופקדות על חקיקתם ואכיפתם של חוקים שישמרו על ביטחונם, כבודם וחייהם של כל אזרחי המדינה.

כאשר מדובר בקטינים וחסרי ישע, יש לספק להם הגנה יתירה, כיוון שאינם יכולים להתגונן בכוחות עצמם. משום כך, הענישה בעבירות תקיפת קטין או חסר ישע היא חמורה מענישה בגין תקיפה רגילה. כיוון שבמקרים רבים, קטינים וחסרי ישע החווים התעללות אינם יכולים להתלונן בכוחות עצמם, נדרשים הסובבים אותם להיות להם לפה ולדווח על ההתעללות.

למרבה הצער, מקרים רבים של התעללות בקטינים וחסרי ישע אינם מדווחים, מסיבות שונות. ללא דיווח, עבירות תקיפת קטינים וחסרי ישע ממשיכות להתבצע והקרבנות סופגים פגיעות חוזרות ונשנות. על מנת למגר את תופעת ההתעללות בקטינים וחסרי ישע ובכדי לדרבן את הסובבים אותם להתלונן, נקבעה חובת דיווח על התעללות בחסרי ישע וקטינים, אשר מי שאינם מקיימים אותה צפויים לעונשי מאסר.



18/07/2024

טל' 077-5006206

פ' 052-6885006

הקשר בין זהות התוקף וחומרת העונש

חומרת הענישה בגין תקיפת קטינים וחסרי ישע תלויה בחומרת העבירה ותוצאותיה ובזהות התוקף. ככל שהעבירה חמורה יותר – כך העונש יהיה חמור יותר. ככל שתוצאות העבירה חמורות יותר – כך יהיה העונש חמור יותר. כאשר התוקף הוא אחראי לחסר הישע, חומרת העבירה גדולה יותר, לכן כאשר התוקף הוא תוקף אקראי הענישה תהיה קלה יותר מאשר כאשר התוקף הוא אחראי על שלומו ובטחונו של הקרבן.

ענישה בגין תקיפת קטין (תוקף אקראי, תוקף אחראי)

כאמור, חומרת הענש במקרים של תקיפת קטין וחסר ישע משתנה בהתאם לחומרת העבירה ולזהות התוקף:

□ **תוקף אקראי** - על פי דין, עונשו של מי שנמצא אשם בתקיפת קטין או חסר ישע הוא עד חמש שנות מאסר כאשר מדובר בעבירה שנגרמה בגינה חבלה קלה, במקרה שמדובר בעבירה שגרמה לחבלה חמורה, עונשו של התוקף הוא עד 7 שנות מאסר.

□ **תוקף אחראי** - כאשר התוקף אחראי לשלומו של הקרבן, העונש במקרים בהם נגרמה חבלה קלה הוא עד 7 שנות מאסר ובמקרים של חבלה חמורה יהיה העונש עד 9 שנות מאסר בפועל.

ענישה בגין אי דיווח על התעללות ותקיפת קטין (אדם אקראי, איש מקצוע)

כאמור, אי דיווח על תקיפת קטין מהווה הפרה של חובת הדיווח ועבירה הגוררת העמדה לדין וענישה על ידי בית המשפט. כשמדובר בעבירת אי דיווח על התעללות ותקיפת חסר ישע וקטין, מבדיל החוק בין שתי קבוצות עיקריות של עבריינים: אנשים אקראיים ואנשי מקצוע.

החוק רואה בחומרה יתירה עבירת אי דיווח על תקיפת קטין כאשר היא מבוצעת על ידי אנשי מקצוע אשר במסגרת תפקידם אמונים על שלומו וביטחונו של חסר הישע. אנשי מקצוע אלו נמצאים בעמדות המאפשרות להם לזהות סימנים למעשי תקיפה או התעללות ולפעול למניעתם.

□ **אי דיווח על תקיפת קטין וחסר ישע - אדם אקראי:** גם כאשר לאדם שהיה עד לתקיפת קטין אין כל קשר או אחריות מקצועיים לקרבן חסר הישע, חלה עליו חובת דיווח. העונש בגין הפרת חובת דיווח על תקיפת חסר ישע בידי אדם אקראי יכול להגיע עד ל 3 חודשי מאסר בפועל.

□ **אי דיווח על תקיפת קטין וחסר ישע - אנשי מקצוע:** כאשר מדובר בבעל מקצוע אשר מתוקף תפקידו יש לו קשר ואחריות מקצועית לקרבן התקיפה, העונש בגין אי דיווח יכול להגיע ל 6 חודשי מאסר.



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

יחסו של בית המשפט לעבירת תקיפת קטין או חסר ישע

המחוקק מתייחס בחומרה יתירה לעבירות תקיפה והתעללות בקטינים וחסרי ישע. יחס זה נובע הן מההפרה הבוטה של קודים אנושיים ומוסריים הגלומה במעשים אלו והן מההשלכות הקשות שיש לעבירות אלו על נפשם ועתידם של הקרבנות ובני משפחותיהם. מסיבה זו נקבע סעיף ייחודי לעבירות מסוג זה, הכולל תתי סעיפים רבים בהם נקבעו עונשים מחמירים למי שימצאו אשמים בביצוע עבירות תקיפה של קטינים וחסרי ישע וכן נקבעה חובת דיווח שהמפרים אותה צפויים לעונש בן כמה חודשי מאסר.

בית המשפט מתייחס בחומרה לעבירות מסוג זה, ומביע שאט נפש כלפי מי שמנצלים את חוסר הישע של בן אנוש על מנת לבצע בו עבירות של תקיפה והתעללות, בייחוד כאשר הפוגע הוא בן משפחה או מי שאחראי לשלומו של חסר הישע. תקיפה והתעללות בחסר ישע נתפסת על ידי בית המשפט כבגידה בערכי מוסר ואנושיות בסיסיים והפרה של קודים חברתיים, המנוגדת לחוש הצדק האנושי הטבעי ולערכים של כבוד, חמלה ואהבה.

בהתאם לכך, הענישה בגין עבירות תקיפה והתעללות בקטינים וחסרי ישע היא מחמירה, מתוך כוונה למגר את התופעה או לפחות לצמצם את היקפה. חשוב להבין - אישום בעבירת תקיפה והתעללות בקטין וחסר ישע אינו עניין של מה בכך ועשוי להביא להרשעה וענישה חמורה הכוללת מאסר בפועל. במקרה של אישום או חשד המועלים כנגדך בגין תקיפה והתעללות בקטין וחסר ישע, יש לקבל ייעוץ משפטי בהקדם האפשרי.

חשיבות איכות הייעוץ והייצוג המשפטי בהליכים פליליים

במידה ונפתח נגדך תיק פלילי - היוועצות בעו"ד פלילי הינה קריטית לאורך כל שלביו של ההליך הפלילי המתנהל נגדך. עורך הדין שייצג את האינטרסים שלך יוכל עוד משלביו הראשונים של ההליך לסכל את האפשרות שתואשם או תורשע בהאשמות שווא וכן במקרים מסוימים אף להביא לביטול ההליך הפלילי שנפתח נגדך. בכל מקרה של חשד בביצוע או מעורבות בעבירת תקיפה והתעללות בקטין או בחסר ישע, הצורך בייעוץ משפטי מקצועי הוא הכרחי. עורך הדין יוכל להקטין את כובד הראיות נגדך ולהביא לתוצאות המיטביות בתיק בכך שייסע לך לגבש גרסה עקבית שעשויה להיות ההבדל בין הרשעה לזיכוי. יש להבין שמעל ראשו של חשוד או נאשם בעבירות תקיפה והתעללות בקטין או בחסר ישע מרחף סיכון ממשי לעונש מאסר מאחורי סורג וברית. משכך, יש לפנות לעו"ד פלילי מנוסה המחזיק במומחיות בדיון הפלילי ככלל ובעבירות תקיפה והתעללות בחסרי ישע בפרט.

במידה ונפגעת מעבירה פלילית שבוצעה נגדך - אתה בוודאי כאוב, סוער ותוהה כעת כיצד עליך לפעול לשם מיצוי הדין עם הפוגע. אינך חייב להתמודד עם הספקות, הדילמות והחששות לבד - פנה להיוועצות בעורך דין פלילי מומחה בתחום שיבחן את המקרה וישקול את הצעדים הנכונים שיובילו למיצוי ההליכים המשפטיים עם האדם שפגע בך. משרדנו מלווה ומייצג נפגעי עבירה עוד בטרם פתיחת ההליכים הפליליים נגד מבצע העבירה, זאת על מנת להבטיח שזכויותיהם יישמרו מן ההתחלה וכן שיקבלו את הפיצוי המגיע להם גם במסגרת ההליך הפלילי המתנהל נגד האדם שפגע בהם.

צוות עורכי הדין שלנו, ביניהם גם יוצאי הפרקליטויות השונות ורשויות האכיפה, מספק ייעוץ וייצוג משפטי הן



18/07/2024

077-5006206

052-6885006

למתלוננים והן לחשודים בעבירות תקיפה והתעללות בקטין או בחסר ישע. המשרד מונה צוות אנשים מוכשר וייחודי המתורגל בחשיבה "מחוץ לקופסה" למציאת פתרונות מקוריים ופועל תמיד למען לקוחותיו ללא מורא ובנאמנות, תוך לחימה עיקשת, רציפה ובלתי מתפשרת במגוונים השונים עד לכיבוש היעד לשביעות רצון המטופל. במידה והנך מעוניין לקבל ייעוץ משפטי מקצועי בתחום המשפט הפלילי, פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או השאר פרטים ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.